

FEDOR ERIKA

LÁJKOLD KAZINCZYT!

Bevallom őszintén, nincs egyszerű helyzetben a XXI. század pedagógusa. A folyamatos megújulás mellett motiválnak lenni és ugyanakkor kreatív tevékenységre ösztönözni a diákokat, nem kis munka. Teljesítményorientált társadalmunkban nehéz az arany középút megtalálása. Egy biztos, hogy a pedagógustársadalomnak az élményközpontú oktatásra kell törekednie, hisz a jövő nemzedéke, többek között az iskolai oktatás során megszerzett kulcskompetenciákból táplálkozva alakítja majd ki jövőbeli munkáját. Didaktikai szempontból nem a tananyag átvételére kell összpontosítani, hanem az általa nyújtott élmények elérésére, a gyakorlatok útján való ismeretek elsajátítására. Az újrafelfedezést, az „aha” élmény megélését kell megteremtenie a tanárnak a tanórák során.

Az alábbiakban leírt feladatok az óra bármely részében bevetethetők, s általa motiválhatjuk, kreatív tevékenységre ösztönözhetjük a diákokat, vagy akár szánhatunk egy tanórát is arra, hogy a diákok átérezzék, megértsék a nyelv fejlődésének fontosságát, ugyanakkor rámutassunk magyar anyanyelvünk szépségére. A munkaforma lehet egyéni, páros vagy csoportos. Ha a csoportos munkaformát választjuk, akkor célszerű a 3-4 fős csoportok kialakítása, így nagyobb esély van arra, hogy a csendesebb diákok is érvényesülhetnek a hangadók mellett.

Minden feladat aktualizálja, közelebb hozza a diákokhoz Kazinczy Ferenc korát, a nyelvújítás folyamatát és szükségességének megértését, valamint rávilágít arra, hogy a diákok megértsék, hogy nyelvünk folyamatos, állandó változásban van. Új használati tárgyak, új fogalmak új megnevezést kapnak, a kevésbé használtak pedig elavulttá válnak, és nyelvünk lassan kiveti magából ezeket a szavakat.

VILLÁMKÁRTYÁK

Egy kis versenyzésre invitáljuk a diákokat! A nyelvújítás során nagyon sok természetlen ötlet született. A diákok

feladata kitalálni, hogy mai szóhasználatnál mi rejtőzhet az egyes szókártyák mögött.

Javasolt szavak: *megkönnyebülészeti körbebugolda, nyaktekerészeti mellfekvenc, gyors költész, popont, emember, gőzpöfögészeti tovalökdönc, fiahordó görugrány, tevepárduc, csucsag, lángadozás, orrfurolászi négyzetrongy, hirdész*

Megoldások: *illemhely/WC, nyakendő, rögtönző, kettőspont, művelt ember, gőzmozdony, kenguru, zsiráf, piramis, szerelem, zsebkendő, pap*

PÁRKERESŐ

Szóösszevonás és szóösszetétel útján több ma is használt szó született a nyelvújítók jóvoltából. Ezt a nem könnyű feladatot próbálhatják ki a diákok két lépésben.

a) Szóösszetétel – Olyan kártyapárkat készítünk, amelyek egyik felére a szóösszetétel előtagja, a másik felére a szóösszetétel utótagja kerül. A diákok feladata a megfelelő összetett szavak megalkotása. Pl.: *folyó + irat = folyóirat, föld + rengés = földrengés, nap + fogyasztás = napfogyasztás, bús + komor = búskomor, nagy + lelkű = nagylelkű*

b) Szóösszevonás – Egyszerű szavakat és az azokból szóösszevonással létrehozott szóalakokból készítünk kártyalapokat. A diákok feladata a párkeresés. Vajon melyik szóból/szavakból milyen szóalak jöhetett létre? Pl.: *cső – orr – csőr, levegő – ég – lég, könnyű – elméjű – könnyelmű*

MAGYARRÓL MAGYARRA

A diákoknak egy XIX. század eleji párbeszéd-részletet mutatunk. A szöveg elolvasása után a feladatuk az lesz, hogy a szöveget átírják úgy, ahogyan ma elhangzana. Végül egy rövid jelenetet készítenek hozzá, először a régi, majd a mai változatban.

- *Szolgálja az úrnak!*
- *Szolgálja vagyok az úrnak!*

- *Mint van, mint szolgál az egészsége?*
- *Csak úgy, lassan, lassan, szokás szerint.*
- *Ma szép idő van.*
- *Valóban szép, igenis.*
- *Ugyan menjünk egy kevéssé sétálni!*
- *Én reá állok, de ugyan hová megyünk?*
- *Menjünk a bátyám kertjébe, ott szép társaságot lelünk.*
- *Ha azzal az emberséggel viseltetik hozzám, hogy odavezessen, véghetetlenül lekötelez engem.*

IDŐUTAZÁS

Egy képzeletbeli időutazást teszünk Kazinczy és társainak a bőrébe bújva. A diákok feladata először összeírni minél több olyan szót, amellyel a XIX. század elején élt ember biztosan nem találkozhatott. Segítségképpen adhatunk ötleteket pl.: *táblagép, celeb, iPhone stb.* Majd arra kérjük őket, hogy adjanak hozzá rövid leírást, vagy képekkel szemléltessék a mai kor vívmányait. Végül Kazinczy és társainak bőrébe bújva a megadott leírások alapján adjanak új megnevezést a mai kor találmányainak, vívmányainak.

LÁJKOLD KAZINCZYT!

A Magyar Museum, az Orpheus folyóiratok kitűnő orgánumai voltak a nyelvújításnak. A diákok feladata ezúttal az lesz, hogy a XXI. század virtuális világába helyezték át a nyelvújítók munkáját, és tervezzenek, készítsenek hozzá blogbejegyzést vagy Facebook-oldalt.

A létrehozott oldalakhoz születhetnek hozzászólások (a neológusok és az ortológusok szemszögéből is), reklám, hír. Az elkészült felületekre a diákok elhelyezhetik a párkereső, a magyarról magyarra és az időutazás során létrejött munkáikat.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- Antalné Szabó Ágnes – Raázt Judit (2013): *Magyar nyelv és kommunikáció.* Budapest, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, ISBN: 978-963-197-461-4.